

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

Լ.Գ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1960

◀ Հոկտեմբեր ▶

Թիւ 10

ԽՄԲՆԳՐԱԿԱՆ

ՉԱՐԻՔԷՆ ԾՆՈՂ ԲԱՐԻՔԸ

Չարիքէն շատ յաճախ բարիք կը ծնի, կ'ըսէ մեր փորձառու և իմաստուն ժողովուրդը, որուն բովանդակ պատմութիւնը շարք մըն է եղած իր վրայ խուժող չարիքներու, իսկ կեանքը՝ զերագոյն զինը, չարիքը բարիքի փոխող իր ճիգին և իմաստութիւնը կազմող մեծ սկզբունքին: Եթէ այս եղած չըլլար կեանքին տիրապետող ճշմարտութիւնը, բարիքի փոխարէն չարիքը տիրապետած պիտի ըլլար և կայէններն ու ներոնները՝ սուրբերը մարդկութեան:

Ժիշդ է թէ երբեմն շատ սուղ գնած ենք այդ բարիքը, և անտրդարութիւնները քաւուած են մոխիրով ու արցունքով, ազատագրելու մեր մարմիններն ու հողին այս աշխարհի կեղերէն ու որդերէն, անցնելու կեանքի սովորական երևոյթներէն անդին՝ նոյնիսկ ուրիշ ցաւին ու տառապանքին երկարելով մեր ժպիտը, սփուիանքն ու քաղցրութիւնը:

Առանց վերոյիշեալ մեծ զգացումին և սկզբունքին, մեր պապերը պիտի չկրնային գիրենք ոռնակոխ հալածող աղէտներէն աչք բանալ, օղատագրելու զազանին ու մրրիկին ատամունքէն իրենց ամէն բանէն վերը: Հոս, մեր այս արտայայտութիւններու ընթացքին, չենք ուզեր խօսիլ չարիքի գոյութեան և անոր բարոյական հասկացողութեան մասին, ոչ ալ դարբնու ընթացքին անոր շուրջը կազմուած կրօնական և իմաստասիրական ըմբռնումներու մասին: Միակ մտածումը զոր կ'ուզենք սեռել հոս այն է թէ՛ ինչպէս Ս. Գրքի և Աստուծոյ նախախնամութեանը մէջ, այնպէս ալ կեանքի տօօրեայ ընթացքին, չարիքը միշտ բարիքի կը փոխուի:

Այն ատեն միայն չարիքը կը գործէ իր աւերը, երբ չենք կրնար փոխել զայն բարիքի. երբ պարտուած ենք մեր հոգիէն և զոհեր ենք մեր մարմնի մտածումին և ենթակայ յոռի միտումներու, որոնք կուզան մեր ներսէն, որոնք կրնան պարտադրուիլ մեզի նաև գուրսէն, շահագործելով մեր մակապատուութիւնը, ինչպէս նաև մեր արջառային բնապղնները:

Մեր պապերը տարբեր էին մեզմէ. անոնց հոգիներուն խորը կ'ապրէին բարութեան ուժեր, որոնցմով անոնք կրնային գիմաւորել չարիքին տիեզերքները: Բարի նայուածք մը շատ յաճախ մէկդի կրնայ հրել ծովը չարիքին:

կաթիլ մը գուժ կրնայ լեռները հալեցնել, ինչպէս գոյգ մը բառեր, սուրբ չլրթ-
ներէ արձակուած, կրնան մեռելները ետ բերել զերեզմանէն:

Անշուշտ թէ չարիքն ու խէթը միշտ ծածկուած կան արդարութեան
պատմութեանն ներքեւ, սակայն անոնց ճակատագիրն է ըլլալ անցաւոր: Բնաւ
ճիշդ չէ այն մտածումը թէ արդարութիւնն ու բարին և չարիքն ու անիրաւու-
թիւնը եղբարական շրջանակի մը պատահականներն են, զսեհիկ կերպով իրարու
յաջորդող, կամ տիեզերական իրադարձութեանց երկու բնեւորներ, որոնցմէ
կախուած կը մնան երկինքն ու երկիրը, այսինքն մարդն ու Աստուած: Չարիքը
երբեք չի կրնար յաղթապանծ ըլլալ, որքան ատեն մարդոց հոգիները զիտեն
առաջնորդուիլ աստուածային տեսիլներու ոսկի աստղէն: Այլապէս մենք բոլորս
այս անցաւոր աշխարհի խաւարին մէջ պիտի նմանէինք մանուկներու, որոնք
անկապտեր, իրարու կ'ընդհարին, զուրկ առաջնորդութեան լոյսէն՝ որ խիզճն է
մարդուն:

Իր մտատկաւարին նուիրուած մարդը որչափ վստահ ըլլայ իր բարեխիղճ
ընթացքին համար, այնքան աւելի պէտք կը զգայ իրեններու բարեացակամու-
թեան և օժանդակութեան: Աւելին՝ ներքնապէս պարտի համոզուիլ թէ առանց
վերին և զերագոյն օժանդակութեան մը լոյսին, չի կրնար ունենալ պայծառու-
տեւ և արդարամիտ կարելի իմաստութիւնը, որ պիտի վարէ իր քայլերը ներ-
քին բերումներու և արտաքին միջոցներու մարտէն պատրաստ թոհուրոհին մէջ,
որ մարդուն կեանքն է ինքնին:

Խիզճը Աստուծոյ ներկայութիւնն է մարդուն մէջ, կ'ըսէ մեծ բանաս-
տեղծը. ան ամենէն աւելի կրնայ ուղղութեան ենթարկել մարդկային բա-
րոյականը: Գազանը իր որսը պատռելէն յետոյ, կրնայ անխիղիւր քնանալ անոր
արեան ճապաղիքին մէջ. սակայն իր անուան արժանի եզող մարդուն համար,
անհար է որ չզգայ այս տխուր արարքին գիտակցութիւնը: Ամէն զգացական
վիճակ կրնայ վրիպիլ մարդուն մէջ, եթէ չտիրապետուի իմացականութեամբ և
չուղղուի բանականութեան լոյսէն: Մաքուր սրտի տէր մարդը երբ ունենայ
նաև արթուն միտք, կը դառնայ խղճամիտ և ի վիճակի կ'ըլլայ սանձահարելու
իր զգացումներուն թափը, ուղղելով զանոնք գէպի բարի և պարկեշտ նպատակի
մը արդիւնաւորումը:

Միջին դարու գիտնականներն ու քրիստոնէները զրաւուած էին տարօրի-
նակ երազէ մը, որ նպատակ ունէր կարգ մը անձեւ և հասարակ նիւթեր ոսկիի
վերածելու, հրաշագործ ալիք միով: Անոնք ալ ու զիշեր իրարու խառնած, ա-
ռանձնացած իրենց փորձասեղաններու ետին, յաղթահարելով կեանքի բոլոր
պահանջներն ու դժուարութիւնները, կը ճգնէին այդ հրաշալի գիւտին իրազործ-
մանը համար: Սակայն մարդկութեան ճշմարիտ ալիք մը, իմաստասիրական
քարին գիտութիւնը, չարիքը բարիքի փոխելն է:

Եթէ նկատի ունենանք մարդոց իրարու նկատմամբ ունեցած թշնամու-
թիւններէն ծագած չարիքները, քննադատութիւն, զրպարաութիւն, սխալ դա-
տումներ, անբարեացակամութիւն, ատելութիւն, նենգութիւն, ռիս և նման չար
զգացումներ, որոնք կեանքին զարշահոտ աղբիւսը կը կազմեն, այս բոլորը ունին
իրենց մէջ ոսկիի զանակներ և ճշմարտութեան լոյսեր: Մենք շատ բան կրնանք

այս հաստատութեանը համար, որ վեր է մարդերէն և անոնց տրտում յաւակնութիւններէն:

Ումանք կրնան բարոյիկ և վերացական նկատել այս խօսքերը, հինցած քարոզի մը յանկերգը գտնէ, որ ոչինչ ունի ըսելիք ռիսի և աստիճութեան ասիւն մէջ՝ այլևս իսկած հոգիներուն, սակայն ճշմարտութիւնը չի դադրիր ճշմարտութիւն ըլլալէ: Իրողութիւն է որ մենք մեր մէջն ու շուրջը ունինք տակաւին մարդիկ, որոնք իրենց մեղքերն ու թշուառամտութիւնները բարձր բաժ, իրենց վաղուան անուշիկ երազներով կը քնանան ու կ'արթնան, սպասելով նոր գալիքներու և ըլլալիքներու... Անոնց մեղապարտ մտածումն ու ակնկալութիւնը պիտի բաւէր բարացուցիչու այս մարդոց մտածելու կերպն ու բարոյականը, իրենք իրենցմէ յուսահատած այս ուրբերութիւնները, բարիքը չարիքի կը վերածեն ամէն օր, բայց այս միայն իրենց համար:

Ճիշդ է թէ թունադրաւիչ և ապօրէն տարքներու հեղինակները ստուցան իրենց արժանի պատիժը այս երկրի արդարութենէն, բայց մեր միամիտ ու բարի ժողովուրդը տակաւին կը շարունակէ լսել անոնց եղջերուաքաղային հէքեաթները և գոհիկի զրպարտութիւնները: Հանրային զգացումը մոլորեցնող այս խաբեբաները անշուշտ պիտի գտնեն իրենց պատիժը նաև մեր ազգային խրճմլտանքին և դատաստանին առջև, երբ սպառի իրենց սուտերու զինամթերքը, կամ, աւելի ճիշդ, երբ մարդիկ հիասթափած՝ դադրին գիրենք մտիկ ընելէ: Որովհետև լոկ անձնական և տխուր հաշիւներով դործող մարդոց յաջողութիւնը ժամանակաւոր է. այդպիսիներու խօսքերը չարութեան պատանէջներու ետև ապաստանած հայհուլներ են լոկ, մօրացած ճահիճներէ ցայտած կեղտեր, որոնց մարդ պիտի պժգար դառնալ և քար նետել արձակուած ցեխին կողմը: Եւ արդարև, այս է եղած ցարդ մեր վերաբերմունքը այդ մարդոց դէմ, հակառակ որ անոնք տակաւին կը շարունակեն հրապարակը ողողել իրենց պոչաւոր սուտերով և իրենց նայող միամիտներ քաջալերել սին յոյսերով: Անպատասպար զրպարտութեան այս յամառ և յիմար ոգին այլևս տրուեստ դարձեր է կարծես կարգ մը թնճկոտած միտքերու համար: Մարդ կը զարմանայ թէ այս մարդիկ ինչպէս կրնան ծածկել ստուշութիւնները և տարածել սուտ ու խաբէութիւն, առանց դոյզն խղճահարութեան և ամօթի զգացումին, որքան ալ որ ախտածէս եղած ըլլան իրենց հոգիները:

Ամենէն ուշագրաւ պարագան այն է, որ մութին մէջէն դաւող այս մարդիկ քաջութիւնը չունին հրապարակաւ ընելու իրենց մեղադրանքները. անոնք չեն համարձակիր խաւարէն, որ իրենց հոգիին միակ մթնոլորտն է, դուրս գալ, յայտարարելու իրենց ըսիլիքը լոյսին մէջ, ի լուր բոլորին. չեն կրնար ընել ասիկա, որովհետև չարագործները կը վախնան լոյսէն: Միևս կ'օգնեն սակայն, հարիւրաւորներու զրուած իրենց նամակներուն մէջ, դաւի և զրպարտութեան այս ասպետները չեն խղճահարի թելադրել ու խոստանալ բաներ իրենց խելակոյտս հետևորդներուն, որոնք մարդկային զգացումէ գուրկ հողիներու միայն յատուկ են: Հակառակ այս տխուր իրողութիւններուն, մենք կը հաւատանք թէ այս բոլոր չարիքներէն միայն բարիք կրնայ ծնիլ այս դարաւոր ու նուիրական հաստատութեանը համար, որուն վերաբերմամբ չենք կրնար ուզել անշուշտ որ պղտորի մեր ժողովուրդին բարի միամտութիւնը:

Այս բոլորէն աւելի՝ մեզի համար ցաւազին է մտածել թէ կը գտնուին տակաւին ազգային Հաստատութիւններ և Մարմիններ, որոնք ոչ միայն լայն կը բանան իրենց ականջները այս զրպարտիչներու ըսածներուն և թելադրութիւններուն, այլ մանաւանդ կը յօժարին հիւրընկալել զրպարտութիւնն ու դաւը իրենց հոգիներէն ներս, որոնց փեղկերը իրենց ծխնինքներուն վրայ թուլցած, պատրաստ են շարժելու որևէ կողմէ փշած քամիի շունչին. տակաւին՝ անհիմն բայց տարիներէ ի վեր կրկնուած ճայրոտ պատրուզէն թափած աղօտ լոյսին տակ և մուխին ընդմէջէն, տեսութիւններ ճախարակել՝ պատճառներու և արդիւնքներու հետախուզութեամբ... , առանց քննութեան ենթարկելու ըսուածներուն ստուգութիւնը: Թող ներուի մեզի բնել թէ մեր հանրային կարգ մը Հաստատութիւններու այս կեցուածքը վիրաւորիչ կը նկատենք այս դարաւոր նուիրապետութեան նկատմամբ, որուն իմաստն ու դերը անձեռով պայմանաւորելու աւարարը հաւասար է նուազագոյն՝ անգիտակցութեան և առաւելագոյն՝ դաւաճանութեան:

Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռը միշտ պահած է և կը պահէ իր տարօրէն ամուր կշիռը հայ ժողովուրդի սրտին ինչպէս մտքին վրայ, մնալով մեր արտասահմանի կրօնական նուիրապետութեանց և հանրային կազմակերպութեանց մէջ ամենէն սերտ և կենդանի կառուանը:

Հայ Երուսաղէմի բուն կոչումն է եղած, դարերէ ի վեր, Ս. Երկրի մէջ Հայց. Եկեղեցւոյ պատկանած Սրբաժայրերու պահպանութեան գործը՝ միջազգային քրիստոնէութեան այս ոստանին մէջ, և անոր անունն ու պատիւը պահպանել այն բարձրութեան վրայ՝ ուր մեր պատուական նախնիք այնքան սքանչելի իմաստութեամբ կրցած են հանել, երբեմն ի զին անհնարին զոհողութեանց և արեան:

Բոլոր անոնք որ կը նային ազգային և կրօնական այս ժառանգութեանը, պորտաւոր են, իբրև հայ և քրիստոնեայ, յարգել Երուսաղէմի սրբազան հանգամանքն ու իրաւունքը, մեր նախնիքներէն մեզի ժառանգ մնացած, որոնք ոչ միայն անձնուէր և տաժանազին ճիգերու կը կարօտին, այլ կը պահանջեն նիւթական միջոցներ, պահպանել կարենալու համար իր գոյութիւնը անշեղ և անհանաջ կերպով:

Անհրաժեշտ կը նկատենք հոս անգամ մը ևս յայտարարել թէ Երուսաղէմի Աթոռը սեփականութիւնն է ազգին, իսկ մենք նուաստ սպասաւորներն ու զինուորները մեր Եկեղեցւոյ դարաւոր իրաւունքներուն և պահպանները անոր սրբութեանց: Թէ չենք կրնար ընել ամէն ինչ, կ'ընենք սակայն մեր կարելին, պահելու և պահպանելու համար ազգին այս ժառանգութիւնը:

Հայ ժողովուրդը թոյլ պիտի տա՞յ որ անշքանայ դարաւոր զոհողութեանց զինը եղող այս ժառանգութիւնը, որ վտանգուին արիւնով գնուած իրաւունքները միջազգային այս ոստանին մէջ, որ մթազնի ցեղին խղճմտանքը՝ հարցականներ՝ որոնք շուարունի կը մասնեն այս Աթոռին նուաստ պահպանները: Մենք չենք կրնար մտածել որ մեր ժողովուրդի գիտակից տարրը և զայն զրլաւորող Մարմինները կրնան թոյլ տալ որ գործուի այս աղէտը, այս անգամ մեր իսկ անտարբերութեանը ընդմէջէն: